Dokumentin sisältö

1 Esittelijä ja valmistelijat

2 Valmisteluaikataulu

3 Nykytilan kuvaus

4 Ehdotettu päätösesitys

5 Päätösvaihtoehtojen vaikutusten tarkastelua

6 Yhteenveto ja johtopäätökset päätösvaihtoehtojen vaikutusten tarkastelusta

7 Päätösvaihtoehtojen vertailu

1 Esittelijä ja valmistelijat

Työryhmään kuuluivat kunnanjohtaja, talousjohtaja, maaseutupäällikkö, viestintäasiantuntija, yritysasiantuntija, sivistysjohtaja, kasvatusjohtaja, koulukoordinaattori, nuorisotyön koordinaattori, aamu- ja iltapäivätoiminnan koordinaattori, Salmelan koulun rehtori, tekninen johtaja, rakennuttajainsinööri sekä insinööri. Tarvittaessa ryhmä voi kutsua asiantuntijaksi kaavoittajan.

2 Valmisteluaikataulu

Työryhmä on pitänyt kokouksen 8.9.2026 ja lisäksi ennakkovaikutusten arviointiin liittyvän työpajan 29.9.2026

3 Nykytilan kuvaus

Sotkamossa on viisi kunnallista ja kaksi yksityistä päiväkotia. Alakouluja on kuusi ja yläkouluja yksi. Sotkamon lukio toimii tiivissä yhteistyössä Vuokatti-Ruka urheiluakatemian kanssa. Kasvun polku -työryhmässä on valmistelu neljä vaihtoehtoa, joista kahdessa on lisäksi A- ja B-vaihtoehdot. Vaihtoehdot eroavat toisistaan muutosten laajuuden osalta: vaihtoehto 0 on lähimpänä nykytilannetta, kun taas vaihtoehto 3 merkitsisi suurimpia muutoksia nykyiseen tilanteeseen. Tarkemmat yksityiskohdat on kuvattu asiakirjassa Kasvun polku -palveluverkkosuunnitelma, jonka liitteeksi tämä ennakkovaikutusten arviointi tulee.

4 Ehdotettu päätösesitys

Muutoksia varhaiskasvatus- ja kouluverkkoon ei tehdä. Mahdollisia säästökohteita ovat kyläkoulujen opetusryhmien yhdistäminen (yksiopettajainen koulu Pohjavaaralle, kaksiopettajainen Naapurinvaaralle ja Kontinjoelle) ja Leivolan siirtyminen yhdysluokkaopetukseen. Rakennetaan Salmelan koululle uudet tilat lukuvuodelle 2030–2031 sekä korvaavat tilat Vuokatin kivikoululle lukuvuodelle 2029–2030.

5 Päätösvaihtoehtojen vaikutusten tarkastelua

Vaihtoehto	Kuvaus
Nykytila	

6 Yhteenveto ja johtopäätökset päätösvaihtoehtojen vaikutusten tarkastelusta

7 Päätösvaihtoehtojen vertailu

Vaikutuskohde	Nykytila
Ihminen/Asukas	
Hyvinvointi, terveys ja terveyserot Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	 1 1 Tuttu lähiympäristö säilyy Pienenevät yksiköt voivat pitkällä aikavälillä kaventaa toimintaa. Sosiaalinen toimintaympäristö kaventuu lasten määrän vähentyessä.
Liikkuminen ja liikunta Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	 1 1 Paikalliset salit, ladut, kaukalot ja kokoontumistilat säilyvät.
Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo mm. sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen ja kieliryhmiin liittyen Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli	 0 0

Kuvaus	Lyhyet matkat tukevat alueellista yhdenvertaisuutta, mutta resurssierot pienten ja suurten koulujen välillä kasvavat.
Osallisuus, yhteisöllisyys ja vaikuttamismahdollisuudet Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	 Koulut säilyvät kylien kohtaamis-, harrastus- ja kokoontumispaikkoina.
Turvallisuus Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	 Koulumatkat säilyvät nykyisellään. Kylien toiminta vahvistaa resilienssiä ja yhteisöllisyys tuo turvallisuuden tunnetta.
Työllisyys ja toimeentulo Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	
Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus sekä digitaalinen esteettömyys	

Lyhyt aikaväli	1
Pitkä aikaväli	1
Kuvaus	Toisen paikallisbussilinjan tarve kasvaa, johtuen matkailijoiden ja urheilulukiolaisten määrän kasvusta. Vapaa-aikapalveluilla on mahdollista toimia nykyisissä rakennuksissa. Jossain tapauksessa lasten kulkeminen on mahdollista kulkea paikalle.
Ympäristö	
Ilmasto ja hiilijalanjälki	
Lyhyt aikaväli	0
Pitkä aikaväli	0
Kuvaus	Uusien rakennusten rakentaminen ja sekä nykyisten rakennusten purkaminen aiheuttavat päästöjä. Lämmitettävien rakennusten nelilömäärä pysyy suurena käyttäjämäärän nähden. Uusiutuvan energian investoinnit lisäävät hiilineutraalin sähkön tuotantoa. Matkailijoiden tietoisuus vihreästä liikkumisesta lisääntyy, minkä myötä Vuokatin vetovoimaisuutta tulee kasvattaa lisäämällä mahdollisuutta liikkua myös julkisillavuoroilla Vuokatin ja Sotkamon alueella.
Ihmisten elinolot	
Lyhyt aikaväli	0

Pitkä aikaväli Kuvaus	0
Ympäristön terveellisyys/hyvinvointivaikutukset, viihtyisyys ja turvallisuus, virkistyskäyttö Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	 0 0 Laaja rakennuskanta säilyy ja korjaukset jatkuvat. Laaja toimipisteverkko vapaa-aikapalveluilla säilyy. Koulukuljetusten määrä ei muutu nykyiseen verrattuna juurikaan.
Maaperä, vesistöt, luonnonvarat ja luonnon monimuotoisuus Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	 0 0
Maaseutu- ja kulttuurimaisema, kaupunkikuva ja kulttuuriperintö Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	 0 0 Koulurakennukset säilyvät kylillä julkisina rakennuksina.

Rakennettu ympäristö ja yhdyskuntarakenne Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	 0 0 Kylien ja Leivolan alueen vetovoima säilyy nykyisellä tasolla, mutta alenevat oppilasmäärät heikentävät taloudellista kestävyyttä.
Varautuminen ja huoltovarmuus Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	 0 0
Organisaatio ja henkilöstö	
Strategian toteutuminen Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli	 0 0

Kuvaus	Palveluverkkosuunnitelma edistää kaikkia kuntastrategian kärkiä, mutta toimenpiteiden osalta eri vaihtoehdot toteuttavat kuntastrategiaa vaihtelevasti. Kuntastrategiassa on tavoitteena edistää Sotkamon ja Vuokatin saavutettavuutta niin raide- ja lentoliikenteen solmukohdista kuntaamme, sekä parantaa kunnan sisäisiä liikenneyhteyksiä. Vapaa-aikatoimi on strategian mukaisesti suunnittelut palvelut koko kunnan alueelle.
Muutokset johtamisjärjestelmään sekä toimivalta ja vastuunjakomuutokset	
Lyhyt aikaväli	0
Pitkä aikaväli	-1
Kuvaus	Monta pientä yksikköä, joten johtaminen ja resurssien koordinointi säilyvät hajautuneina.
Organisaation tehtävien määrä, laatu ja menettelytavat	
Lyhyt aikaväli	0
Pitkä aikaväli	-1
Kuvaus	Monta pientä yksikköä, joten menettelytavat pysyvät moninaisina.
Henkilöstön määrä, asema ja osallisuus	
Lyhyt aikaväli	-1
Pitkä aikaväli	0

Kuvaus	Ryhmiä vähennetään, mutta henkilöstömuutos on keskitettyjä ratkaisuja maltillisempi. Vapaa-aikapalveluiden henkilöstömäärä voi jopa kasvaakin.
Henkilöstön työkyky, hyvinvointi, turvallisuus, osaaminen ja yhdenvertaisuus Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	 0 -1 Kaksiopettajaiset koulut ovat haavoittuvia. Myös ateria- ja puhtaanapitopalveluiden sekä kunnossapidon työntekijöillä kertyy päällekkäisiä vastuita. Vertaistuki vähäistä ja sijaisjärjestelyt vaativat järjestelemistä. Työntekijämäärältään pieni yksikkö voi olla kiinteämpi, mutta ristiriitatilanteiden ratkaiseminen voi olla haastavampaa. Vanhempien kiinteistöjen työergonomia ei ole samalla tasolla kuin uudisrakennuksissa. Pieni työyksikkö ei mahdollista työtehtävien mukauttamista.
Organisaation raportointi-, viestintä-, tiedottamis- ja selvitysvelvoitteet sekä kielelliset velvollisuudet Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	 0 0 Raportointi- ja viestintävelvollisuudet ovat hajautetussa mallissa monimuotoisemmat. Isommassa yksikössä osaaminen esimerkiksi kielitaidon osalta on laajempaa, mikä voi edistää kielillisten oikeuksien toteutumista.

Kumppanuudet: hyvinvointialue/kunta, järjestöt, yritykset ja yhteisöt	
Lyhyt aikaväli	0
Pitkä aikaväli	0
Kuvaus	Vanhemmissa rakennuksissa ei ole kaikkia tarvittavia tiloja esimerkiksi kuraattoreita ja psykologeja varten. Kyläyhdistykset toimivat tiiviisti yhteistyössä koulujen kanssa.
Talous ja elinvoima	
Organisaation talouden kestävyys	
Lyhyt aikaväli	-2
Pitkä aikaväli	-3
Kuvaus	Käyttötaloudessa ei saavuteta tarvittavia säästöjä. Investointitarve on keskitasoa vaihtoehtoja vertailtaessa. Kiinteistöjen vajaakäyttö kasvaa. Koulukuljetusten ja joukkoliikenteen sopimukset päättyvät 31.7.2027. Sopimuksissa on olemassa yhden vuoden optiot ajalle: 1.8.2027-31.8.2028. Optiokauden hintojen tarkistukseen käytetään aikaväliä syyskuu 2025 – syyskuu 2026. Kyseisellä aikavälillä polttoaineen hinnat ovat nousseet erittäin rajusti. Maailman tilanteen levottomuuden pitkittyessä on odotettavissa polttoaineen hintojen kasvua entisestään, mikä voi aiheuttaa seuraavan kilpailutuksen kohdalla tarjoushintojen huomattavaa korotusta nykyiseen hintatasoon verrattuna.
Väestöryhmien sekä kotitalouksien asema ja käyttäytyminen	

Lyhyt aikaväli	0
Pitkä aikaväli	0
Kuvaus	Perheellä voi tulla tunne siitä, että sosiaalisten suhteiden moninaisuuden vuoksi on tarve kuljettaa lapsia sivukylältä kirkonkylälle tai Vuokattiin.
Yritysten toimintamahdollisuudet ja niiden välinen kilpailu sekä markkinoiden toimivuus	
Lyhyt aikaväli	0
Pitkä aikaväli	0
Kuvaus	Kunta hankkii pieniä kunnostus- ja ylläpitotöitä yrityksiltä. Koulukuljetukset kilpailutetaan valtakunnallisesti, mutta tähän saakka kilpailutukset ovat voittaneet alueella toimivat yritykset.
Elinvoima	
Lyhyt aikaväli	0
Pitkä aikaväli	0
Kuvaus	Yhteisöissä ei tapahdu muutoksia palveluverkkon muutosten vuoksi.
Tuottavuus	
Lyhyt aikaväli	0

Pitkä aikaväli	-1
Kuvaus	Tilat ja henkilöstörakenne sopeutuvat oppilasmäärään heikosti.
Palvelutuotannon ja elinkeinorakenteen muutos	
Lyhyt aikaväli	0
Pitkä aikaväli	0
Kuvaus	
Lapset ja nuoret	
Vaikutukset johonkin tiettyyn lasten tai nuorten (erityis-)ryhmään, kuten haavoittuvassa asemassa olevat lapset	
Lyhyt aikaväli	-1
Pitkä aikaväli	-2
Kuvaus	Haavoittuvassa asemassa olevia lapsia ovat oppimisen tuen tarpeessa olevat lapset, neuropsykologista tukea tarvitsevat sekä muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvat lapset. Kaikissa yksiköissä ei pystytä järjestämään kaikkea tarvittavaa tukea.
Lasten tai nuorten tasapainoinen kasvu ja kehitys, kuten myönteinen itsetunto, sosiaaliset taidot sekä oppimisedellytysten kehittyminen	
Lyhyt aikaväli	0

Pitkä aikaväli	0
Kuvaus	Yhteisöllisyys ja eri-ikäisten oppilaiden vuorovaikutus on pienemmissä yksiköissä välttämätöntä. Isommassa yksikössä on laajemmat vertaisryhmät ja enemmän mahdollisuuksia löytää itselleen kaverisuhteita. Yhdysluokassa opiskelu kehittää oppilaan itseohjautuvuutta. Eriyttäminen ja tuen järjestäminen vaatii enemmän resursseja kuin keskitetyssä mallissa.
Lasten ja nuorten asuminen tai kasvuympäristö	
Lyhyt aikaväli	0
Pitkä aikaväli	0
Kuvaus	Lasten ja nuorten tarve liikkua haja-asetusalueelta kuntakeskukseen vapaa-ajalla kasvaa, mikä lisää tarvetta toisen paikallisbussin linjan perustamiseen.
Lasten ja nuorten mahdollisuudet liikuntaan ja liikkumiseen	
Lyhyt aikaväli	0
Pitkä aikaväli	0
Kuvaus	Mahdollisuudet koulumatkan liikkumiseen pyörällä tai kävellen säilyvät nykyisellä tasolla. Ohjatut harrastusmahdollisuudet ovat pääosin kirkonkylällä tai Vuokatissa.
Lasten ja nuorten ihmissuhteet	

Lyhyt aikaväli	0
Pitkä aikaväli	0
Kuvaus	Oppilastuntemus on pienissä yksiköissä tarkempaa. Samanikäisten oppilaiden vähäinen määrä voi rajoittaa mahdollisuuksia muodostaa merkityksellisiä ihmissuhteita.
Lasten ja nuorten mahdollisuus harrastaa tai viettää vapaa-aikaa sekä lapsen oikeus lepoon ja leikkiin	
Lyhyt aikaväli	0
Pitkä aikaväli	0
Kuvaus	Mahdollisuudet koulumatkan liikkumiseen pyörällä tai kävellen säilyvät nykyisellä tasolla. Ohjatut harrastusmahdollisuudet ovat pääosin kirkonkylällä tai Vuokatissa.
Lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet	
Lyhyt aikaväli	0
Pitkä aikaväli	0
Kuvaus	Lasten Parlamenttiin valitaan edustus kaikilta alakouluilta, mikä tuo näkemystä koko kunnan lapsien tilanteesta. Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet pienimmissä yksiköissä ovat välittömiä. Isommissa yksiköissä rakenteet voivat olla vahvempia.

Lasten ja nuorten hyvinvointi, terveys ja terveyserot Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	 -1 0 Toiminnot järjestetään nykyisellä tavalla jatkossakin. Laskeva oppilasmäärä pienentää hyvinvointialueen työntekijämitoituksia, mikä voi edelleen vähentää henkilöstön läsnäoloa pienimmissä yksiköissä.
Lasten ja nuorten turvallisuus tai turvallisuuden tunne Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	 0 0
Vaikutukset lasten ja nuorten perheiden aikuisiin Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	 0 0 Pienet ryhmät tukevat kohtaamista; erityisosaamisen ja opetustarjonnan saatavuus voi eriytyä.
Vaikutukset perheiden elintasoon, toimeentuloon ja taloudelliseen tilanteeseen Lyhyt aikaväli	 0

Pitkä aikaväli Kuvaus	0
Vaikutukset varhaiskasvatukseen ja lasten mahdollisuudet osallistua ja saada laadukasta varhaiskasvatusta Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	 0 0
Vaikutukset lasten ja nuorten opetukseen ja koulunkäyntiin Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	 0 -1 Pienet ryhmät tukevat kohtaamista; erityisosaamisen ja opetustarjonnan saatavuus voi eriytyä. Oppilaiden ja opetusryhmien määrän laskeminen heikentävät mahdollisuuksia yhteisopettajuuteen, kun koulujen rinnakkaisluokkien määrä laskee. Opiskeluhuollon ja koulun tukipalveluiden saatavuus on hyvin erilaista eri yksiköissä.
Lasten, nuorten ja perheiden arjen sujuvuus Lyhyt aikaväli	 0

Pitkä aikaväli Kuvaus	0
Moninaisten lasten ja nuorten yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja syrjimättömyys (ml. alueelliset erot) Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	0 -1 Oppilasmäärä laskee kunnan kaikissa kouluissa.
Päätöksen kohteena olevien lasten ja nuorten arviot vaikutuksista Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	0 0 Naapurivaaran oppilaat pitivät hyvänä sitä, että Naapurinvaaran koulu säilyy. Liian kalliista vaihtoehdosta oli useampia mainintoja. Uusien tilojen rakentamista pidettiin hyvänä ja katsottiin, ettei mikään muutu liikaa. Kaksiopettajaisuutta pidettiin sekä hyvänä että huonona asiana. Jälkimmäisiä näkemyksiä oli kirjattu enemmän. Vastauksissa oli nostettu esiin myös se, että pieniä kouluja jää liikaa. Pohjavaaran jatkamista pidettiin hyvänä asiana ja tämä vaihtoehto oli Pohjaavaran oppilaiden vastauksissa suosituin 17 äänellä.